

Kulturmiljövårdsföreningen Yxskiftets utvecklingsplan för Hults bruk med omnejd 20080908

Definition av området: Från 55:an, Ugglebo, Sätra, hela Hultdalen, Auroraparken, Jakobsdal och Ågelsjön med 500 meter från sjön inklusive del av Östgötaleden.

Boende i området: Det finns 44 åretrunt- och 15 sommarhus, ett hundratal boende, cirka 70 åretrunt- och 30 sommarboende.

Vision: Att utveckla Hults bruk med omgivningar med fortsatt produktion i fabriken och besöksnäringen till ett nationellt smidescentrum med den traditionella smideskonsten som grund genom utbildningar, workshops, utställningar, kulturarrangemang, servering, guidningar av industrimiljön, hantverket och industrin, historia och natur och kultur. Denna utveckling skall ske i samklang med miljön och de kultur- och naturvärden som finns i samarbete med yxfabriken och de boende i Hults bruk. Hultdalen med dess odlings- och betesmark är en unik med sin stigning mot Ågelsjön. Vår ambition är att arbetet skall utgå från en hållbar utvecklingsstrategi som arbetas fram under genomförande av vår vision. Vi ser att en utveckling med lokal förvaltning i nära samarbete med Norrköpings kommun kan leda till lösningar som gynnar Norrköpings kommun, skapar utveckling och arbetstillfällen samt bidrar till ett bevarande av de naturvärden som finns inom området

Bakgrund

Hults bruk ligger strax utanför Åby i Norrköpings kommun. Hults bruk med Ågelsjön, dess berg och skogar är välbesökt. För många är området ett friluftslivs- och strövområde under hela

året både sommar, höst, vår och vinter. Under vinterperioden när det finns snö är slalombacken och isen på bergssluttningarna det som främst drar. De höga bergen är också populära utflyktsmål för bergsklättring med besökare från hela Europa. Hults bruk består inte bara av dramatisk och spännande natur. Bruket har en lång historia som startade år 1697 med produktion av skeppspik och har under årens lopp producerat olika järnprodukter från skeppspik, dressiner till yxor. **Än idag produceras yxor som säljs världen över.**

Fram till 1980-tal var det enbart arbetare på bruket och personer med anknytning som fick hyra sin bostad i Hults bruk. De flesta fastigheterna och marken ägs av Holmen. Det finns dock enskilda bostadsägare. Under 80-talet började det flytta in fler som saknade tillhörigheten till bruket och Holmen. Och det innebar förändring. Kulturmiljövårdsföreningen Yxskiftet i Hults bruk bildades 1995 av oss boende i Hults bruk och orsaken var önskemål om en gemensam lokal för aktiviteter. När vi fick en

gemensam lokal startades bland annat studiecirkel i brukets historia och det var i samband med detta som utställnings- och guideverksamheten fick fart. I dag består föreningen av fyra sektioner; boendesektionen, smidessektionen, kultursektionen och yxkastarsektionen. Aktiviteten i sektionerna har under årens lopp varierat. Föreningen arrangerar guidningar, utställningar, kulturkvällar, yxkastning, smidesaktiviteter och arbetar med boendemiljön. Yxskafte har också en smedja med utrustning för den traditionella smideskonsten.

I april 2008 hade Konstsmidesföreningen sin uttagning i Hults bruk till det nordiska mästerskapet i smide. Flera av deltagarna blev mycket imponerade över den kapacitet som finns och det goda samarbete som föreningen har med Yxfabriken. I dagsläget så äger föreningen alla verktyg och maskiner i smedjan och betalar hyra för själva lokalen till Holmen. Föreningen bedriver uppskattade workshops och utbildningar.

Smidesverksamheten

Smedjan saknar värme vilket gör att verksamheten i smedjan är begränsad. Vi vill nu

undersöka möjligheten till att sätta in värme och få in vatten i vår smideslokal. I samarbete med smeder hyrs smedjan ut för utbildningsändamål. Enstaka utbildningsträffar för etablerade smeder. Planer för nationella smidesträffar med workshops, seminarier, utställningar m m. En "industriell smidesträdgård" planeras att ha årliga tema som besöksmål. Skötselplan för denna behövs. Planeras att en "hultprodukt" tas fram i samverkan med fongivare. Öppen smedja för intresserade med handledning. Samarbetet med

Yxfabriken utvecklas kring utbildning och lärlingskap. Planer på ansökan till arvsfonden.

Guideverksamhet

Guideverksamheten är en viktig pelare i föreningen Yxskafteets verksamhet och utgör grunden för både marknadsföring av området och verksamheten. Guidningarna är också en del av föreningens ekonomi och kan utvecklas med andra verksamheter som leder till nya

möjligheter

Rekrytera och auktorisera guider

För att kunna klara utmaningen med ett utökat antal guidningar behöver föreningen fler guider. Målet är att ha fler kunniga guider. Det är viktigt att föreningen ser till att ha någon form av utbildning och auktorisation av guider sker. En tänkbar variant är att guider specialutbildas för olika specialområden förutom de baskunskaper som alla måste ha; brukets historia, yxtillverkningen idag, smides- och

teknikhistoria, natur- och kulturomgivningar, tanken om dramatiserade guidningar bör prövas.

Ta fram utbildningsplaner

Styrelsen får i uppdrag att ta fram utbildningsplaner för auktoriserade guider och en plan för rekrytering av guider.

Avgifter för guidningar

På grundval av de rekryterings- och utbildningsplaner som tas fram måste avgifterna för guidningarna ses över. Grundpaket för grupper och enskilda, specialguidningar med teman, eventuellt i dramatiserad form och med möjlighet till servering in anknnytning till guidningen.

Café och uthyrning

Under lokalens iordningställande ska kontakter tas med kommunens miljökontor för att tillsammans utreda vilken nivå av servering som vi kan få bedriva i lokalen. Om det visar sig vara svårt med servering av mat kan samarbete med andra aktörer sökas. Servering av mat i någon form är viktigt för att verksamheten ska kunna utvecklas. När vi har bemanning av caféet/matsserveringen finns det också möjligheter till småskalig uthyrningsverksamhet. Lokalen kommer också

att vara lämplig för musik- och festarrangemang. Tillställningar för "slutna sällskap" kan vara ett första steg i utvecklingen.

Bruksmuseum

Ett bruksmuseum har diskuterats. Frågan bör utredas tillsammans med Hultafors AB, Holmen skogar AB, Norrköpings kommun, Norrköpings stadsmuseum, Arbetets museum och andra intressenter

Kulturarrangemang

Fasta och återkommande arrangemang som finns idag är Smidets dag, oftast första söndagen i september som en del i Östgötadagarna Eventuellt etablera en "Hultsbruksdagen", tidigt vårarrangemang med prova-på-verksamhet, guidning med tema

Smidestävlingar, smidesutställningar i samverkan med smeder, Konstsmidesföreningen m.fl. Musik- och kulturarrangemang i samarrangemang med andra parter Fester, pubverksamhet i första hand för föreningens medlemmar

Yxkastarsektionens verksamhet

En plats för yxkastning iordningställs i närheten av smedjan och den röda längan. För att få struktur och kunna rekrytera fler yxkastare förslås att en fast träningsdag i veckan fastställs. Vid någon av föreningens utåtriktade verksamheter, förslagsvis "Hultsbruksdagen

Föreningens styrelse får i uppdrag att undersöka möjligheterna till att arrangera utförsåkning på inlines i backen från parkeringsplatsen och utför...

Marknadsföring

De första stegen i utvecklingen av förnyad marknadsföring är att utveckla hemsidan så den blir lätt att förnya och aktualisera av styrelsen. En enkel broschyr som presenterar föreningens verksamhet, Yxfabriken, smidesverksamheten och kontaktuppgifter. Trycks upp i liten upplaga och som lätt kan förnyas vid förändringar i verksamheten.

Samarbete med Norrköpings kommun och Östsvenska turistrådet ska utvecklas.

Skötselplan för natur- och kulturområdet Hults bruk - Ågelsjön

Förutsättningen för att föreningen ska utveckla en visions- och handlingsplan för berört område är ett nära samarbete med Norrköpings kommun, Länsstyrelsen i Östergötland samt berörda markägare. Tillsammans med dessa parter måste vi definiera skyddsnivån för

området; Beskrivning av de unika natur- och kulturvärden som finns i hela Hultdalen och runt Ågelsjön.

Det är rimligt att det inom vårt område finns anvisade platser för eldning och grill. Särskilt diskutera hur allemansrätten ska gälla inom området. Vi har tidigare påpekat behovet av toaletter och soptunnor året runt men inte fått någon annan reaktion än att dessa dras in efter september, utsättning i början av juni.

Tillsammans med friluftorganisationer och andra intressenter och ovan nämnda kommun, länsstyrelse och markägare utveckla stigar, rekommenderade leder för att minska slitaget på känsliga ställen. Samma prövning bör ske vad gäller klättringsleder, hur ser slitaget ut, hur respekteras fågelskydd etc.

Under högtid sommar är bilparkeringen vid och omkring parkeringsplatsen vid Ågelsjön stundvis kaotisk. Framkomligheten för boende, transporter och utryckningsfordon är starkt begränsad och ibland obefintlig. Genom tydligare skyltning och kontroller vid anmodan kan förmodligen lösa problemet. Om besöksantalet ökar måste det tillkompletterande parkeringsplatser vid till exempel Yxbacken.

Vi i föreningen är beredda att tillsammans med alla intressenter och samarbetspartners diskutera hur skötsel, renhållning och information ska skötas i framtiden. Ett alternativ som vi diskuterat är att föreningen i samband med utvecklandet av ett nationellt smidescentrum och med daglig bemanning av lokaler och verksamhet också ta ansvar för dessa frågor i samverkan med berörda parter.

Plan- och byggfrågor

Som framgår av framställningen ovan anser vi att hela Hultdalen är ett värdefullt rekreativt område med stora kultur- och naturvärden. Vi förutsätter att Norrköpings kommun är med och värnar om de tillgångar som finns. Vi anser att det bör vara en mycket restriktiv linje för nybyggnation för att inte riskera det värdefulla landskapet och dess unika karaktär.

Nytt avlopp är draget och innebär mindre risker för miljön. Vad gäller dricksvattnet är vi angelägna om att få behålla den lokala vattentäkten för vårt dricksvatten även i framtiden. Vi är övertygade om att det måste tillhöra det godaste dricksvatten som finns.

Vägarnas kvalitet inom området är inte särskilt hög och de delar som är grusväg får mycket stryk vid häftig nederbörd. Vi anser att en fortlöpande underhåll av vägarna är viktigt men behåller gärna vägbredden. Bredare vägar innebär oftast högre hastigheter, vilket inte är intressant. Skyltning om mötesplatser vid den branta delen förbi Herrgården och upp mot sjön bör sättas upp. Många förstår inte konsekvenserna av den smala vägen.

Parkeringen uppe vid sjön bör styras upp med tydliga anvisningar om var parkering är tillåten och under högsäsong kan det vara aktuellt att göra parkeringskontroller för att upprätthålla framkomliga vägar. Tillsyn och skötsel av parkering är ytterligare en fråga som kan diskuteras i en samverkansplan med kommunen.

De i massmedia presenterade tänkbara utvecklingsplanerna för Yxbacken med inglasning, skidskyttebana, konferenshotell är vi tveksamma till. Så vitt vi kan bedöma blir det stora ingrepp i naturen och förmodligen långtgående miljöpåverkan. Om frågan aktualiseras i kommunen vill vi vara med i en aktiv dialog från början av processen.

Vi uppskattar möjligheten till att pendla med buss och vill framhålla behovet av att kunna ta med cykel med bussen. Synpunkter på busstidtabellen kommer att samlas in för att få så optimala busstider som möjligt.

En inte helt orimlig tanke är det i längden är mer ekonomiskt att bevara området orört och utveckla tillgängligheten till besök i området utifrån ett medvetet arbete med hållbarhet, miljö och kulturellt.

Remissinstans

Vi vill som lokal utvecklingsgrupp bli en remissinstans i kommunen i alla frågor som berör vårt definierade område.

Finansiering och förverkligande av visions- och handlingsprogrammet

Vår ambition är att tillsammans med boende i området, Norrköpings kommun, Holmen, privata markägare, Länsstyrelsen med flera diskutera och hitta lösningar för att förverkliga den uppsatta visions- och handlingsplanen för Hultsbruk med omnejd. Vi kommer aktivt att söka utvecklings- och fondmedel för att uppnå våra mål

Intressant är att ta del av det brittiska initiativet "Transition Towns" (**övergångsstäder**) **för att utvärdera om detta arbete kan vara något för Hults bruk och på sikt kanske även Norrköping.**

Genomförande och Tidsplan

2008 september- april 2009

Ansökan till Gränslandet för finansiering av arbetet med Nationellt smidescentrum, Guideverksamhet, "Hultprodukt", Industriell smidesträdgård med mera. Undersöka möjligheten till finansiering för att sätta in värme och vatten till smedjan. Planera ny plats för yxkastning och iordningsställande. Broschyr o hemsida samt övrig marknadsföring. I ordningsställande av lokal för utställning och servering. Kontakter med miljö och hälsa kring tillstånd för servering.

Planering av skötsel av området runt sjön i samverkan med kommun och markägare. Avtal och omfattning.

2009 maj – dec

Program för sommaren genomförs. Fortsatt arbete enligt gränslandsprojekt Smidescentrum Hults bruk - Nationellt smidescentrum. Skötsel av området runt sjön. Revidering av tidsplan och genomförande efterhand.

2010

Den "industriella smidesträdgården" visas för första gången. Under vår/sommar 2010 planeras en nationell och internationell smidesträff i Hults bruk som skall bli startskottet för återkommande träffar.